

кваліфікацією дій особи. Наприклад, у міжнародно-правовій сфері під ним розуміють письмове підтвердження фактів та подій, що мають юридичне значення, або з якими чинне законодавство пов'язує виникнення, зміну або припинення прав і обов'язків фізичних або юридичних осіб; у сфері внутрішнього аудиту в системі закладів охорони здоров'я – аудиторський звіт, складений за результатами внутрішнього аудиту, який містить відомості про хід внутрішнього аудиту, стан системи внутрішнього контролю, аудиторський висновок. Тому уніфікація юридичних термінів на законодавчому рівні змогла б усунути безліч існуючих юридичних колізій.

З огляду на вищевикладене, предметом службового підроблення слід визнавати лише офіційні документи, сутність яких слід окреслити більш вдало, замінивши у формулюванні поняття «офіційний документ» слова «документи, що мають зафіксовану на будь-яких матеріальних носіях інформацію» словами «це матеріальні носії інформації, зафіксовані на будь-яких джерелах».

Бульба О.М., аспірант кафедри кримінального права Інституту права ім. Володимира Сташиса (Класичний приватний університет, м. Запоріжжя)

КОНКРЕТНА ЖИТТЄВА СИТУАЦІЯ В МЕХАНІЗМІ ВЧИНЕННЯ САМОПРАВСТВА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Конкретна злочинна поведінка являє собою складний результат взаємодії якостей особистості та обстановки вчинення злочину. Тому без вивчення властивостей особистості неможливо достатньо повно встановити причини і умови конкретного злочину, з'ясувати механізм індивідуальної злочинної поведінки, розробити заходи індивідуальної профілактики злочину. Повною мірою це стосується й самоправства. Під конкретною життєвою ситуацією (далі – КЖС) розуміють переважно сукупність зовнішніх для суб'єкта обставин, які безпосередньо передують

злочину і взаємодіють із особистісними якостями суб'єкта, що вчинив злочин. За своїм змістом КЖС, як правило, поділяють на криміногенні, тобто ті, які створюють об'єктивні передумови злочину, та некриміногенні (нейтральні), тобто ті, які не сприяють вчиненню злочину або навіть створюють перешкоди для цього. На думку А. Закалюка, для кримінолога становить інтерес конкретна життєва ситуація, в якій у кожний період відбувалося формування антисуспільної спрямованості особистості, її поглиблення. Набуття нею суспільно небезпечних ознак, криміногенної орієнтації та мотивації, перетворення останньої на кримінальну та, зрештою, у мотив вчинення злочину. Всі КЖС цей науковець поділяє на сприяючі, проблемні та конфліктні. Існує підхід (Ю.Антонян), за яким всі КЖС поділяються на три групи: 1) пов'язані із особистістю суб'єкта та його діяльністю; 2) ті, які складаються незалежно від суб'єкта та пов'язані із предметом злочинного посягання; 3) змішані, тобто ті, що виникають в результаті як дій особи, так й інших обставин. І.Даньшин під несприятливою (криміногенною) ситуацією розуміє ту конкретну життєву ситуацію, яка склалася в момент вчинення злочину або незадовго до цього, і у взаємодії з його причинами та умовами, викликає остаточну рішучість особи вчинити даний злочин. Проблемні – це ті ситуації, у межах яких існують перешкоди (труднощі) на шляху до поставленої мети. На думку І. Даньшина, саме поєднання та взаємодія об'єктивного і суб'єктивного, соціального і психологічного в особі конкретної людини становить суть поняття «механізм» індивідуальної злочинної поведінки. Із урахуванням цього, КЖС вчинення самоправства можна визначити як сукупність взаємодіючих і взаємопов'язаних відносин між її учасниками й оточуючим середовищем, які призводять до вчинення цього злочину. КЖС – це своєрідна сукупність і розташування у просторі й часі її елементів, до яких належать учасники вчинення самоправства (винна особа, потерпілий, треті особи) та обстановка вчинення злочину. Окрім того, КЖС являє собою переплетіння об'єктивних і суб'єктивних обставин, згрупованих та розділених за певними критеріями, що дає можливість прослідкувати причини й умови їх виникнення.

Аналіз вивчених нами кримінальних справ про самоправство дає підстави виділити такі види КЖС цього злочину: нейтральна; конфліктна; провокуюча. Нейтральна КЖС взагалі не сприяє вчиненню злочину, який заздалегідь не готується. В такій ситуації механізм вчинення самоправства має значну схожість із хуліганством. Особливість нейтральних КЖС полягає у тому, що винні в цих випадках самі провокують виникнення конфлікту із потерпілим. Дії самоправців в таких випадках зовні часто здаються взагалі немотивованими. Такі злочини найчастіше вчиняються у стані алкогольного сп'яніння, що і пояснює несподівано агресивну поведінку винного. При конфліктній КЖС особа порушує встановлений законом порядок реалізації своїх реальних чи уявних прав в умовах існуючого конфлікту із потерпілим. В таких випадках КЖС пов'язані переважно із побутовими конфліктами, використанням земельних ділянок або житлових приміщень.

Часто винні у самоправстві навіть не пробують звернутися до суду або правоохоронних органів для вирішення наявного спору законними способами. Основні причини цього полягають у низькому рівні загальної та правової культури, зневірі у можливостях правоохоронної системи. Натомість небагато випадків, коли б особа вдавалась до самоправних дій через невиконання винесеного на її користь судового рішення (менше 10% вивчених справ). В абсолютній більшості випадків самоправство носило ситуативний характер, а заздалегідь самоправні дії готувалися лише у 17% випадків.

При провокуючій КЖС поведінка потерпілого об'єктивно має віктимний характер, провокуючи винного на вчинення самоправних дій. Прикладом може бути наступна справа. К., яка працювала реалізатором в магазині свого колишнього співмешканця П., самовільно забрала продукти на суму 500 грн., оскільки він вчасно не заплатив їй за роботу. В цьому випадку дії потерпілого мали протиправний характер, спровокувавши К. на вчинення зазначених самоправних дій.